

Hemşirelik Öğrencilerinin Sosyal Zeka Düzeyleri ve Etkili Bazı Değişkenler

Social Intelligence Levels of Nursing Students and Some Variables

Ali TAYHAN^{1 D,E,F}, Aynur ÇETİNKAYA^{1 D,G},

Çiğdem SABIKMA^{2 A,B}, Pınar BİNTEPE^{3 C,E}

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Manisa, Türkiye

²Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, İzmir, Türkiye

³Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, İzmir, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin sosyal zeka düzeylerini ve sosyal zeka düzeylerini etkileyen değişkenleri belirlemektir.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı kesitsel tiptedir. Araştırma evreni, bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileridir (N=315). Araştırmada örnekleme yöntemine gidilmeyip evrenin tamamına ulaşılmaya çalışıldı. Veriler, araştırmaya katılmak için gönüllü olan 230 öğrenciden elde edildi. Araştırma verileri; Tanıtıcı Bilgi Formu, Meslek Uyumuna Yönelik Anket Formu ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği kullanılarak elde edildi. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde dağılımları, Student t, one-way ANOVA, post-hoc Tukey testi, Mann Whitney U ve Kruskall Wallis testi kullanıldı. Araştırmanın yürütülebilmesi için etik onay alındı.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %65.7'si 21 yaş ve altında, %76.1'i kadın, %65.7'si üçüncü sınıfta eğitim görmektedir. Öğrencilerin Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği toplam puan ortalamaları 79.56±10.12'dir. Anne eğitimi ilköğretim ve üzeri, baba eğitimi lise ve üzeri olanların, mesleğin kişilik özelliklerine uygun olduğunu ve mesleğinden yeterince doyum sağlayacağını düşünenlerin Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği puan ortalamaları anlamlı biçimde daha yüksek bulundu (p<0.05).

Sonuç: Ebeveyn eğitimi, kardeş sayısı, mesleğin kişilik özelliklerine uygun olduğunu düşünme ve meslekten yeterince doyum sağlayacağını düşünme durumu hemşirelik öğrencilerinin sosyal zeka düzeylerini etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal zeka, Hemşirelik, Öğrenci, Mesleğe uyum.

ABSTRACT

Objective: The purpose of this study is to determine the social intelligence levels of nursing students and the variables that affect their social intelligence levels.

Method: The research is of descriptive cross-sectional type. The population of the research is the 3rd and 4th year students of the faculty of health sciences, nursing department of a public university (N=315). In the study, the sampling selection method was not used and the whole population was tried to be reached. Data were obtained from 230 students who volunteered to participate in the study. Research data; It was collected using the Introductory Information Form, the Questionnaire for Occupational Adaptation, and the Tromso Social Intelligence Scale. Number and percentage distributions, Student's t test, one-way ANOVA, posthoc Tukey test, Mann Whitney U Test, Kruskall Wallis test were used to evaluate the data.

Results: Of the students participating in the research, 65.7% are under the age of 21, 76.1% are female, and 65.7% are in the third grade. The Tromso Social Intelligence Scale mean score of the students is 79.56±10.12. Tromso Social Intelligence Scale mean scores were found to be significantly higher among the students whose mother's education is primary school or higher, whose father's education is high school or higher, whose think that the profession is suitable for their personality traits, and whose think that they will get enough satisfaction from their profession (p<0.05).

Sorumlu Yazar: Ali TAYHAN

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Manisa, Türkiye.

alitayhan_55@hotmail.com

Geliş Tarihi: 23.12.2021 – Kabul Tarihi: 11.04.2022

*Bu çalışma 25-27 Nisan 2019 tarihlerinde Afyonkarahisar'da gerçekleştirilen 18. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

Conclusion: Social intelligence levels of nursing students are affected by parental education, the number of siblings, thinking that the profession is suitable for their personality traits, and thinking that they will provide enough satisfaction from the profession.

Key words: Social intelligence, Nursing, Student, Occupational adjustment.

1. GİRİŞ

Zeka, bilim insanları tarafından uzun yıllardır açıklanmaya çalışılan, sınırları oldukça geniş bir kavramdır. Bu alanda yapılan araştırmalar, zekanın birden fazla tipinin mevcut olduğunu ortaya koymaktadır. Bunu destekler şekilde Howard Gardner (1995) Çoklu Zeka Kuramı'nı ileri sürmekte ve anahtar sözcüğün "çoğul" ifadesi olduğunu belirtmektedir. Gardner'e göre zeka çok yönlüdür ve öne çıkan zeka alanlarından birisi de "Sosyal zeka" dır (1). Sosyal zeka, grup içinde işbirlikçi çalışma, sözlü ve sözsüz iletişim kurma, düşünce ve davranışları anlama, paylaşma, ifade edebilme, yorumlama ve insanları ikna edebilme becerisidir (2). Kişinin çevresindeki insanların duygularını ve ihtiyaçlarını anlama, ayırt etme ve karşılama kapasitesi olarak da tanımlanmaktadır (3). Sosyal zeka aynı zamanda, bireylerin beklenmedik durumlar karşısında uyum sağlayarak yeni ve uygun stratejiler üretme kabiliyetidir (4-6). Günümüz bilgi çağında, hızla değişen koşullara uyum sağlayabilmek ve başarıya ulaşmak için yaşamın her alanında sosyal zekaya ihtiyaç vardır. Benzer şekilde son yıllarda meslek hayatında da sosyal zeka, aranan bir özellik konumuna gelmiştir. Durum hemşirelik mesleği açısından değerlendirildiğinde; alanyazında profesyonel hemşirelik, ani gelişen şartlara uyum sağlayabilme, hızlı ve isabetli kararlar alabilme, güçlü bir iletişim becerisine sahip olma şeklinde tanımlanmaktadır. Hemşireliğin, sözü edilen gereksinimlerinin karşılanmasında sosyal zekanın önemli bir pozisyonda yer aldığını söylemek mümkündür (7). Yine hemşirelerin büyük bir ekip çalışması içinde yer aldığı, hasta veya sağlıklı bireyler ile sürekli temas halinde bulunduğu gibi durumlar göz önüne alındığında, sosyal zekanın aranan bir özellik olduğu açıkça görülmektedir (8). Diğer yandan sosyal zekanın bileşenlerinden birisi de kişinin kendini tanıyabilme yeteneğidir. Yüksek sosyal zekaya sahip bireyler, durumlar karşısında diğer insanların hissettiklerini anlayabildikleri gibi kendi ruhsal durumlarının da farkında olurlar (9). Bu yetenek hemşirelik mesleği yönünden ele alındığında çoğu zaman hemşireler iş ortamlarında; hasta, acı çeken stresli bireyler ile karşılaşır ve üzüntü, öfke gibi birçok duyguyu sıkça yaşarlar. Hemşirelerin böylesi şartlar altında sağlık hizmeti sundukları bireylerin duygularının farkında oldukları kadar kendi hislerini de tanıyıp yönetebilmeleri, onların ruhsal sağlıkları için oldukça önemlidir (10,11). Bu şekliyle sosyal zekanın, hemşirelik mesleği için pozitif bir etki gösterdiği söylenebilir.

Yapılan araştırmalarda, sosyal zekanın kişilerde farklı düzeylerde olduğu ve birçok değişkenden etkilendiği ortaya konulmuştur. Bu değişkenlerin bir kısmı doğuştan gelen yetenekler olduğu gibi büyük bir kısmı da, çeşitli eğitim yöntemleri ile değiştirilebilen durumlardır. Sosyal zekayı etkileyen durumların belirlenmesi, kişilerde sosyal zekayı artırıcı girişimlerin bilimsel dayanaklara uygun biçimde gerçekleştirilebilmesi için bir gerekliliktir (12).

Akademisyen hemşireler, hemşirelik eğitimi ile alana özgü birçok bilgi ve beceri gibi sosyal zekanın da güçlendirilmesi gerektiğini vurgulayarak hemşirelik öğrencileri için kazandırılması gereken önemli bir profesyonel nitelik olduğunu ileri sürmektedirler (13). Geleceğin hemşirelerinin tüm yönleriyle mesleğe uyumlarının sağlanabilmesi adına, hemşirelik

eğitiminin de kapsayıcı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak hem Türkiye’de hem de dünyada hemşirelik uygulama alanında ve hemşirelik eğitim süreci içerisinde sosyal zeka gelişiminin istenilen seviyelerde olmadığı, farklılıkların söz konusu olduğu belirtilmektedir (10,14,15).

Bu araştırmanın amacı, bir devlet üniversitesinde sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyal zeka düzeylerini ve etkileyen değişkenleri belirlemektir.

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırma tanımlayıcı kesitsel tipte olup araştırma evreni, bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde öğrenim gören, 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluştu (N=315). Mezun aşamasında ya da mezuniyete yakın olmaları nedeniyle mesleki eğitim süreci sonunda sosyal zeka ve mesleğe uyum konusu için 3. ve 4. sınıf öğrencileri çalışma grubu olarak belirlendi. Araştırmada örnekleme yöntemine gidilmeyip evrenin tamamına ulaşılmaya çalışıldı. Araştırma verileri Ocak-Nisan 2019 tarihleri arasına gönüllü olan 237 öğrenciden toplandı. Eksik bilgi içeren veri toplama formları dışlandığında (yedi adet) araştırmanın örnekleme 230 hemşirelik öğrencisi ile tamamlandı (n=230).

Veri Toplama Araçları

Tanıtıcı Bilgi Formu ve Meslek Uyumuna Yönelik Anket Formu

Öğrencinin yaşı, cinsiyeti, sınıfı, anne ve baba eğitim durumu gibi tanıtıcı özellikleri içeren 12 soru yer almaktaydı. Ayrıca öğrencilerin, hemşirelik meslek uyumlarının değerlendirilebilmesi için alanyazında farklı mesleklere yönelik geliştirilen ölçek maddelerine temellendirilmiş altı maddelik bir form oluşturuldu (16,17). Hemşirelik alanında beş öğretim üyesinden, oluşturulan bu maddelerin içeriği ve anlaşılabilirliği konusunda görüşler alındı ve uzman görüşü sonrasında düzeltilen ifadeler araştırmada kullanıldı. Her bir maddenin üçlü Likert tipi bir cevaplama anahtarı mevcuttu (3.Katılıyorum, 2. Kararsızım, 1. Katılmıyorum).

Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği

Silvera ve arkadaşları (2001) tarafından Norveç’te geliştirilmiş olup Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Doğan ve Çetin tarafından 2009 yılında yapılmıştır (18,19). Ölçek sosyal zekâyı üç ayrı alanda ölçmektedir. Bunlar; (I) Sosyal Bilgi Süreci: Ölçeğin bu alt boyutunda insan ilişkilerine yönelik olarak sözlü ya da sözsüz mesajları anlama, empati kurabilme, açık mesajların ötesinde gizli mesajları da okuyabilme becerileri ölçülmektedir. (II) Sosyal Beceri: Ölçeğin bu alt boyutunda etkin dinleme, atılgan davranışta bulunma, bir ilişkiyi başlatma, sürdürme ve sonlandırma gibi temel iletişim becerileri ölçülmektedir. (III) Sosyal Farkındalık: Ölçeğin sosyal farkındalık alt boyutunda ise ortama, yere ve zamana uygun olarak etkili bir şekilde davranma becerisi ölçülmektedir. Bu ölçeğin her alt boyutu yedi maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler beşli Likert tipi bir değerlendirmeye sahiptir. Genel ölçekten alınabilecek en düşük puan 21 en yüksek puan 105 tir. Yüksek puan yüksek sosyal zekâyı işaret etmektedir (18,19). Ölçeğin 2, 4, 5, 8, 11, 12, 13, 15, 16, 20 ve 21. maddeleri ters

kodlanmaktadır. Ölçeğin, Cronbach alpha katsayısı ölçeğin tümü için 0.83 olarak bulunmuştur (18,19). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alpha katsayısı 0.82 olarak bulundu.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 21.00 (Statistical Package for Social Sciences) paket programında kodlanarak analize hazırlandı. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ve meslek uyumlarına ilişkin görüşleri sayı-yüzde dağılımları ve ölçme aracının tanımlayıcı istatistikleri hesaplandı. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları üzerinden incelendi. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının, sırasıyla, çarpıklığın ve basıklığın standart hatasına bölünmesi sonucunda çıkan değerlerin ± 1.96 arasında olması, dağılımın normal kabul edilebileceğini göstermektedir (20,21). Bu çalışmada, Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği'ne ait Çarpıklık değeri (-0.422) ve standart hatası (0.143), Basıklık değeri (0.337) ve standart hatası (0.284) olduğu tespit edildi. Yapılan işlemler sonucunda verilerin normal dağılıma uygun olduğu belirlendi. Analizlerde, normal dağılım sağlayan veri bölümlerinde; Student t, one-way ANOVA, post-hoc Tukey testi, varyans homojenliğini değerlendirmek için Levene testi kullanıldı. Bağımsız değişkenlere yönelik örneklem büyüklüğü ($n < 30$) olduğu durumlarda; Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi kullanıldı. Bulguların yorumlanmasında, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edildi.

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında hemşirelik öğrencilerinin, %65.7'i 21 yaş ve altında, %76.1'i kadın, %65.7'si üçüncü sınıf hemşirelik öğrencisi, %91.3'ünün dönem kaybı yok, %62.2'inin okul başarısına yönelik algıları orta düzeydedir. Öğrencilerin %58.7'sinin baba eğitimi ilköğretim, %67.0'ının anne eğitimi ilköğretim, %79.1'inin anne mesleği ev hanımı, %27.8'inin baba mesleği serbest meslektir. Öğrencilerin %70.0'ı orta düzeyde gelire sahip, %52.6'sının en uzun süre yaşadığı yer il merkezidir (Tablo 1).

Hemşirelik öğrencilerinin Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği toplam puan ortalaması ve Sosyal Bilgi Süreci, Sosyal Beceri, Sosyal Farkındalık alt ölçek puan ortalamaları sırasıyla; 79.56 ± 10.12 ; 30.32 ± 4.37 ; 22.66 ± 4.61 ; 26.58 ± 4.64 'tür. Öğrencilerinin Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği madde puan ortalaması ise 3.78 dir (Tablo 2).

Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri ile sosyal zeka düzeyleri değerlendirildiğinde öğrencilerin anne eğitim düzeyi; ilköğretim, lise ve üzeri olanların Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği Puan ortalamalarının, diğerlerine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlendi ($p < 0,05$). Öğrencilerden, baba eğitim düzeyi; lise ve üzeri olanların Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği Puan ortalamalarının diğerlerine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulundu ($p < 0,05$). Tanıtıcı özelliklerden kardeş sayısı değişkeni incelendiğinde; üç ve üçün altında kardeşe sahip olan öğrencilerin Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği Puan ortalamalarının diğerlerine göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu tespit edildi. Diğer tanıtıcı özelliklerden yaş, cinsiyet, sınıf, dönem kaybı, okul başarısı, ailenin ekonomik durumu, yaşanan yer gibi değişkenlerin Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği Puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı belirlendi ($p > 0,05$) (Tablo 3).

Tablo 1. Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri (N=218)

Tanıtcı Özellikler		n	%
Yaş (Ort: 21.37±1.38, Min:19, Maks:29, Ortanca:21)	21 yaş ve altı	151	65.7
	22 yaş ve üzeri	79	34.3
Cinsiyet	Erkek	55	23.9
	Kadın	175	76.1
Sınıf	3. sınıf	151	65.7
	4. sınıf	79	34.3
Dönem Kaybı	Yok	210	91.3
	Var	20	8.7
Okul Başarı Düzeyi	Kötü	9	3.9
	Orta	143	62.2
	İyi	78	33.9
Anne Eğitimi	Okuryazar değil	27	11.7
	İlköğretim	154	67.0
	Lise ve üzeri	49	21.3
Baba Eğitimi	Okuryazar değil	5	2.2
	İlköğretim	135	58.7
	Lise ve üzeri	90	39.1
Anne Mesleği	Memur	9	3.9
	İşçi	23	10.1
	Ev hanımı	182	79.1
	Emekli	7	3.0
	Yanıtsız	9	3.9
Baba Mesleği	Memur	33	14.3
	İşçi	57	24.8
	Emekli	45	19.6
	Serbest Meslek	62	27.8
	Çiftçi	31	13.5
Kardeş Sayısı (3.27±1.91 Medyan:3 Min-Maks:1-11)	Tek Çocuk	17	7.4
	2-3 Kardeş	142	61.7
	4 ve + Kardeş	71	30.9
Ailenin Ekonomik Durumu	Kötü	23	10.0
	Orta	161	70.0
	İyi	46	20.0
En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimi	İl	121	52.6
	İlçe	79	34.3
	Köy	30	13.1

Araştırma kapsamında hemşirelik öğrencilerinin, mesleğe uyuma yönelik görüşleri ile sosyal zeka düzeyleri incelendiğinde; “mesleğimin, kişilik özelliklerime uygun olduğunu düşünüyorum” ve “mesleğimden yeterince doyum sağlayacağımı düşünüyorum” ifadelerine *katılıyorum* biçiminde yanıt verenlerin, Tromso Sosyal Zeka Ölçeği Toplam Puan ortalamaları ve ortancalarının diğerlerine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlendi ($p<0,05$) (Tablo 4).

Tablo 2. Öğrencilerin Tromso Sosyal Zeka Ölçeği ve Alt Alanları Tanımlayıcı İstatistikleri

Tromso Sosyal Zeka Ölçeği	Madde sayısı	Ölçekten Alınabilecek En Düşük-En Yüksek Puan	$\bar{x} \pm SS$	Madde ortalaması (1-5)
Sosyal Bilgi Süreci	8	8-40	30.32±4.37	3.79
Sosyal Beceri	6	6-30	22.66±4.61	3.77
Sosyal Farkındalık	7	7-35	26.58±4.64	3.78
Ölçek Toplamı	21	21-105	79.56±10.12	3.78

Tablo 3. Hemşirelik Öğrencilerinin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Sosyal Zeka Düzeylerinin İncelenmesi

Tanıtıcı Özellikler	n	$\bar{x} \pm SS$	t,z,X ² ,F/p	
Yaş grubu	21 yaş ve altı	151	79.92± 10.24	t=0.740
	21 yaş üzeri	79	78.88 ± 9.90	p=0.460
Cinsiyet	Erkek	55	79.27± 11.11	t= -0.249
	Kadın	175	79.66± 9.82	p=0.804
Sınıf	3. sınıf	151	80.09 ± 10.24	t= 1.084
	4 sınıf	79	78.56± 9.86	p=0.279
Dönem Kaybı	Yok	210	79.73± 10.06	z= -0.790
	Var	20	77.85 ± 10.85	p=0.429
Okul Başarı Düzeyi	Kötü /Orta	152	79.51± 10.74	t= -0.118
	İyi	78	79.67 ± 8.84	p=0.906
Annenin Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil (a)	27	74.44± 10.81	X ² =9.091
	İlköğretim (b)	154	79.96 ± 10.20	p=0.011
	Lise ve üzeri (c)	49	81.16 ± 8.69	a<b=c*
Babanın Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil (a)	5	72.60 ± 9.18	X ² =8.491
	İlköğretim (b)	135	78.28 ± 10.74	p=0.014
	Lise ve üzeri (c)	90	81.87 ± 8.67	a=b<c*
Kardeş Sayısı	0-3 Kardeş	159	80.93± 9.46	t= 3.110
	4 ve + Kardeş	71	76.52 ± 10.92	p=0.002
Ailenin Ekonomik Durumu	Kötü	23	80.73 ± 11.58	X ² =4.159
	Orta	161	76.68± 10.45	p=0.125
	İyi	46	82.06± 7.55	
En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimi	İl	121	80.23 ± 9.98	F=0.862
	İlçe	79	79.29± 9.59	p=0.424
	Köy	30	77.60 ± 11.93	
TOPLAM		230	79.56±10.12	

* Post-hoc Tukey, t; Student t testi, z; Mann Whitney U Testi, X²: Kruskal Wallis Testi, F; One-way Anova, p; Anlamlılık düzeyi

4. TARTIŞMA

Hemşirelik; birey, aile ve toplumun sağlığını koruyup geliştirme, hastalık hallerinde iyileştirme ve rehabilite etme gibi sorumlulukları bulunan bir meslektir (22). Hemşireler insan sağlığı ve refahı için önemli bir pozisyonda yer almakta olup bu işlevi yerine getirmede; mesleki bilimsel bilgi, uygulama becerisi ve hümanistik duygu, düşünce, davranış biçimlerini kullanmaktadır (23). Hemşireliğin gelişim süreçleri incelendiğinde ilk yıllarda bireye fiziksel bakımın sunulduğu ve bireylerin ruhsal, duygusal boyutlarının daha arka planda olduğu görülmektedir. Bu durumun doğal sonucu olarak hemşirelik eğitiminin de mesleki bilgi ve uygulama becerisi üzerine yoğunlaştığı, sosyal bilişsel becerilerinin ise bu gelişimi daha geriden takip ettiği gözlenmektedir. Ancak modern dönemlerde hemşireliğin, fiziksel bakımın yanında tüm yönleriyle holistik bakım verici konumunda olduğu ortaya çıkmıştır. Durumu özetler biçimde Joyce Travelbee, hemşireliğin yalnızca fiziksel ağrı, acıyı azaltmak ya da tıbbi bakımdan ibaret olmadığını, bireye bütüncül olarak bakım sağlayıcı rolünde olduğunu ileri sürmektedir (24). Hemşirelerin, bu güncel tanımlar ile ortaya çıkan işlevlerini gerçekleştirebilmesi için sahip olmaları gereken birçok becerinin daha önce de söz edildiği gibi sosyal zeka becerisi ile örtüştüğü söylenebilir. Sosyal zeka kısaca, hemşirelerin bakım faaliyetlerini yürütürken,

Tablo 4. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleğe Uyum Konusundaki Görüşler İle Sosyal Zeka Düzeylerinin İncelenmesi

Meslek Uyumuna Yönelik Görüşler	n	TSZÖ toplam X±SS	X ² ,F/p
1.Mesleğimin kişilik özelliklerime uygun olduğunu düşünüyorum.	Katılıyorum(a)	154	81.40±9.44
	Kararsız(b)	60	76.18±9.28
	Katılmıyorum(c)	16	74.62±14.44
2.Mesleğimi severek yapacağıma inanıyorum.	Katılıyorum	173	80.16±9.52
	Kararsız	49	77.79±11.04
	Katılmıyorum	8	77.50±15.79
3.Mesleğimden yeterince doyum sağlayacağımı düşünüyorum.	Katılıyorum(a)	118	81.27±9.71
	Kararsızım(b)	95	77.14±9.36
	Katılmıyorum(c)	17	75.64±12.52
4.Mesleki açıdan yetişmemiz için gerekli olanakların sağlandığını düşünüyorum.	Katılıyorum	38	80.97±9.74
	Kararsızım	103	79.56±9.53
	Katılmıyorum	89	78.97±10.95
5.Mesleğimin ekonomik olanaklarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	Katılıyorum	67	78.71±9.07
	Kararsızım	96	79.88±10.29
	Katılmıyorum	67	79.97±10.92
6.Mesleğimin statüsünün yüksek olduğunu düşünüyorum.	Katılıyorum	64	79.79±10.01
	Kararsızım	76	80.96±8.83
	Katılmıyorum	90	78.23±11.10
TOPLAM		230	79.56±10.12

*Posthoc test Tukey, X²; Kruskall Wallis Testi, F; One-way Anova, p; Anlamlılık düzeyi

hasta/sağlıklı birey ve sağlık ekibinin diğer üyeleri ile etkileşimini, profesyonel biçimde sürdürebilmelerine olanak sağlamaktadır (25). Bu araştırma ile modern hemşirelik eğitimi sürecinde yer alan hemşirelik öğrencilerinin sosyal zeka becerileri değerlendirildi. Araştırmada öğrencilerin Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği toplam puan ortalamalarının 79.56±10.12 olduğu bulundu. Bu sonuçlar ile Akça ve arkadaşları (2019) tarafından ebelik ve hemşirelik öğrencilerinde yürütülen çalışma sonuçlarının benzer olduğu, her iki çalışmada da öğrencilerin ortanın üstünde sosyal zeka becerisine sahip olduğu tespit edildi. Ancak Kazu ve Düşükcan (2021) tarafından aynı ölçek ile yapılan çalışma sonuçlarında hemşirelik öğrencilerinin sosyal zeka becerileri ortalamanın altında olarak rapor edilmektedir. Bu ve diğer araştırma sonuçları hemşirelik mesleğinin gereksinimleri açısından ele alındığında, sosyal zeka becerisinin artırılmasına yönelik girişimlere ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zeka düzeylerini etkileyen değişkenler incelendiğinde, anne eğitim düzeyi ilköğretim, lise ve üzeri olanların sosyal zeka becerilerinin anlamlı biçimde diğerlerine göre daha yüksek olduğu belirlendi. Bu sonuçlar ile benzer şekilde Gnanadevan (2011) tarafında yapılan araştırmada, öğrencilerin sosyal zeka düzeyinin anne eğitim düzeyinden etkilendiği bulunmuştur (26). Öğrencilerin baba eğitim düzeyine ilişkin değişken incelendiğinde, baba eğitimi lise ve üzeri olanların sosyal zeka düzeyleri diğerlerine göre anlamlı biçimde daha yüksek olarak bulundu. Bozpolat (2020) tarafından aynı ölçek kullanılarak yapılan araştırmada, baba eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin sosyal zeka becerisinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir (27). Öğrencilerin kardeş sayısı ile sosyal zeka becerileri incelendiğinde, kardeş sayısı üç ve üçün altında olanların sosyal zeka becerilerinin anlamlı biçimde yüksek olduğu gözlemlendi. Benzer çalışmalarda 2 yada 3 kardeşe sahip bireylerin çok daha fazla kardeşe sahip bireylere göre sosyal zeka becerilerinin daha iyi düzeyde olduğu vurgulanmakta olup bu durum ebeveynlerin çocuklarına paylaştırabildiği ilgi, olumlu tutum ve davranışlar ile ilişkilendirilmektedir (28,29). Alanyazında ebeveyn eğitim

düzeyinin çocuk yetiştirme sürecinde etkili olduğu, ebeveyn eğitim düzeyinin yükselmesi ile çocuğa yüklenen anlamın değiştiği ve ebeveynlerin çocuğun tüm yönleriyle gelişimi için çaba sarf ettiği vurgulanmaktadır (28,30). Bu bilgiler doğrultusunda sonuçların beklendiği olduğu söylenebilir.

Meslek uyumu kavramı, bireylerin meslekleri için gereken bilgi, tutum, davranış ve kabiliyet gibi gereksinimleri mesleklerinin icrasında, içselleştirerek uygun biçimde kullanmaları olarak tanımlanmaktadır (17). Hemşireliğin insan hayatına dokunan bir çalışma alanı olması yönüyle hemşirelerin mesleklerine olan uyumları daha da değerli bir durumdur. Günümüzde hemşireliğin profesyonel anlamda mesleki uyum süreçleri, hemşirelik eğitimi ile gerçekleştirilmektedir. Modern hemşirelik eğitiminde mezuniyet için meslek adaylarına kazandırılması gereken belli standartlar mevcuttur ve bu standartlar arasında sosyal zekaya ilişkin becerilerinde yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Ülkemizde Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP) incelendiğinde hemşirelerin sahip olması gereken yeterlilikleri arasında hasta, sağlıklı birey ve ekip üyeleri ile etkili pozitif iletişim kurabilme, birey aile ve toplumun gereksinimlerinin farkında olma ve uygun girişimler yapabilme, mesleğinin rol sorumluluklarının farkında olma ve uygun davranabile gibi yeterliliklerden söz edilmektedir (31,32). Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin mesleki eğitim sürecinde bulunmaları nedeniyle meslek uyumu ile sosyal zeka becerileri değerlendirildiğinde; öğrencilerden “Mesleğimin kişilik özelliklerine uygun olduğunu düşünüyorum” ve “Mesleğimden yeterince doyum sağlayacağımı düşünüyorum” ifadelerine olumlu meslek uyumunu gösterir biçimde *katılıyorum* yanıtını verenlerin, sosyal zeka becerilerinin yüksek olduğu gözlemlendi. Bu sonuçlar eğitim sürecinin çıktısı olarak; mesleki uyumun, sosyal zeka becerisi üzerinde etkili olduğunu işaret etmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları hemşirelik öğrencilerinin sosyal zeka becerilerinin anne, baba eğitim düzeyinden ve kardeş sayısından etkilendiğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerden anne, baba eğitimi düşük olanların ve kardeş sayısı üçün üzerinde olanların, sosyal zekayı geliştirici dersler ve uygulamalar ile desteklenmeleri önerilebilir. Diğer yandan bulgularda meslek uyumunun sosyal zeka becerisine etki ettiği görülmektedir. Hemşirelik meslek uyumunun, modern hemşirelik eğitimi içerisinde sağlandığı düşünüldüğünde, eğitim müfredatında sürekli iyileştirmeler yapılarak, öğrencilerin mesleğe uyumları ve sosyal zeka becerilerinin güçlendirilebileceği öne sürülebilir. Fakat tek başına eğitim müfredatında yapılan değişiklikler yeterli olmayabilir. Bu durumda öğretim elemanlarının da kurum içi eğitimler yoluyla desteklenerek; ders içerik ve işleyişini sosyal zekayı geliştirici biçimde yürütmeleri önerilebilir. Ek olarak eğitim kurumlarının teknik alt yapı olarak düzenlenmesi ve öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayılarının da böylesine bir eğitim sürecini destekleyecek biçimde planlanması gereklidir. Çünkü sosyal zeka becerisi teorik bir bilgi olmanın dışında düşünüş ve davranış biçimi olup, dinamik olarak nasıl ortaya konulacağı, uygulamalı olarak öğretilmelidir. Böyle bir eğitim süreci ile geleceğin hemşireleri, sağlık ekibi içerisinde iyi iletişim kurabilen; hasta/sağlıklı bireylere mekanik bakımın ötesinde, holistik bakım verme kabiliyetine sahip bir meslek üyesi olabilirler.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan 02.01.2019 tarih ve 20.478.486 sayılı karar ile etik onay alındı. Araştırmanın yürütüldüğü kurumdan gerekli izinler alındı. Katılımcılara araştırma hakkında bilgiler sunuldu ve onamları alındı.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Gardner, H. (1995). Reflections on multiple intelligences: Myths and messages. *Phi Delta Kappan*, 77(1), 200-200.
2. Vural, B. (2005). *Öğrenci merkezli eğitim ve çoklu zeka*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
3. Saban, A. (2003). *Çoklu zeka teorisi ve eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
4. Çam, M. O., Öztürk Turgut, E. & Büyükbayram, A. (2014). Ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliğinde dayanıklılık ve yaratıcılık. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 5(3), 160-163.
5. Kızıltepe, Z. (2004). *Öğretişim: eğitim psikolojisine çağdaş bir yaklaşım*. İstanbul: Merteks.
6. Hançer, M. & Tanrisevdi, A. (2003). Sosyal zeka kavramının bir boyutu olarak empati ve performans üzerine bir inceleme. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 211-225.
7. Akça, E., Sürücü, Ş. G., Akbaş, M. & Şenoğlu, A. (2019). Ebelik öğrencilerinin sosyal zeka düzeyleri ile meslek algıları arasındaki ilişki. *Cukurova Medical Journal*, 44(2), 621-631.
8. Jacob, W. & Pavithran, S. (2015). Correlational study on emotional intelligence and academic performance of nursing students in a selected college of nursing, Kochi. *International Journal of Pharmaceutical Science and Health Care*, 5(1), 30-41.
9. Saxena, S., & Jain, R. K. (2013). Social intelligence of undergraduate students in relation to their gender and subject stream. *Journal of Research & Method in Education*, 1(1), 1-4.
10. Kazu, E. & Düşükcan, M. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerilerine etkisi. *Firat University Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 215-230.
11. Özdemir, N. & Adıgüzel, V. (2021). Sağlık çalışanlarında sosyal zekâ, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler. *J Psychiatric Nurs*, 12(1), 18-28.
12. Malik, M. A., Siddique, F. & Hussain, S. N. (2018). Exploring the development of social intelligence of students during university years. *Pakistan Journal of Education*, 35(1), 43-58.
13. Adam, M. H., Stover, L. M. & Whitlow, J. F. (1996). A longitudinal evaluation of baccalaureate nursing students' critical thinking abilities. *Journal of Nursing Education*, 38(3), 139-141.

14. Kılıç, N. & Taşçı, S. (2009). Hemşirelik eğitimi ve eleştirel düşünme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 187-195.
15. Alenezi, A., Saleh, M. S. & Elkalashy, R. G. (2020). Predicting effect of emotional-social intelligence on academic achievement of nursing students. *African Journal of Health Professions Education*, 12(3), 144-148.
16. Yılmaz, T. F., Şen, T. H., & Demirkaya, F. (2014). Hemşirelerin ve ebelerin mesleklerini algılama biçimleri ve gelecekte beklenenleri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 1(3), 130-139.
17. Yılmaz, H. & Tanrıverdi, H. (2017). Aşçıların meslek uyumu ve meslek algısı düzeyleri üzerine bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 621-639.
18. Silvera, D., Martinussen, M. & Dahl, T. I. (2001). The Tromso Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian Journal of Psychology*, 42(4),313-319.
19. Doğan, T. & Çetin, B. (2009). Tromso sosyal zekâ ölçeği Türkçe formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 7(1), 241-268.
20. Can, A. (2019). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. Ankara: Pegem Akademi.
21. Cevahir, E. (2020). *SPSS ile nicel veri analizi rehberi*. İstanbul: Kibele.
22. Scully, N. J. (2015). Leadership in nursing: The importance of recognising inherent values and attributes to secure a positive future for the profession. *Collegian*, 22(4), 439-44.
23. Locsin, R. C. & Ito, H. (2018). Can Humanoid Nurse Robots Replace Human Nurses? *Journal of Nursing*, 5(1):1-6.
24. Martsof, D. & Mickley, J. R. (2018). The concept of spirituality in nursing theories: Differencing world-views and extent of focus. *Journal of Advanced Nursing*, 27(2), 294-303.
25. Kaya, N., Turan, N., Kamberova, H. A., Cenal, Y., Kahraman, A. & Evren, M. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin sanat özelliklerine göre iletişim becerileri ve sosyal zekâ düzeyleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 13(1), 50-58.
26. Gnanadevan, R. (2011). Social intelligence of higher secondary students in relation to their socioeconomic status. *MIER Journal of Educational Studies Trends & Practices*, 1(1), 60-66.
27. Bozpolat, E. (2020). Prospective teachers' opinions about their social intelligence levels based on several variables. *International Online Journal of Educational Sciences*, 12(4), 293-310.
28. Downey, D. B., Dennis, J. C. & Yücel, D. (2015). Number of siblings and social skills revisited among American fifth graders. *Journal of Family Issues*, 36(2), 273-296.
29. Alekseeva, O. S., Kozlova, I. E., Baskaeva, O. V. & Pyankova, S. D. (2014). Intelligence and sibling relationship. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 146(1), 187-191.
30. Özel, E. & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36(1),10-34.
31. Hemşirelik Ulusal Çerçeve Programı (HUÇEP) 2014.

<http://tyyc.yeniyuzyil.edu.tr/Page/SBF/Hemsirelik/files/Hucep-2014.pdf>. (Erişim: 25 Kasım 2021).

32. Kocaman, G. & Yürümezoğlu, H. A. (2015). Türkiye'de hemşirelik eğitiminin durum analizi: sayılarla hemşirelik eğitimi 1996-2015. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(1), 255-262.